Hazbo Meho SKOKO

'SUMRAK' NEOLIBERALNE SVIJESTI

Sažetak

Krupna nepredvidljiva događanja posljednjih decenija bitno su promijenila savremena društvena ustrojstva industrijalizma. Međutim, takve promjene nisu naišle na odgovarajuće odgovore Zapadnih zemalja, već su svoje promašene programe nametale zemljama bivšeg Istočnog bloka kao alternativu realsocijalizmu. Umjesto prihvaćanja ovih zemalja kao partnera u otvaranju novih perspektiva *'ubrzane istorije'*, zemlje Zapada podražavaju desno-orijentisane snage zemalja bivšeg realsocijalizama, postavljajući ih u zavisni položaj i društveni razvoj ranih faza kapitalizma, to jest, prvobitne akumulacije.

Ovakvi krupni zaokreti društvenog razvoja naglašavaju značaj i ulogu stvaralačke naučne misli, aktuelnih društvenih programa, informatičke ekonomije i ulogu odgovorne i kompetentne političke aktivnosti. Štaviše uloga ovih snaga u zemljama Zapadnog Balkana postaje imperativ, znajući da umjesto demokratskih procesa, ***inat*** je (da ona(j) iz onog *'religijskog kampa'* ne dođe na vlast) umjesto kompetentnosti, glavna poluga osvajanja vlasti i iskorištavanja društvenih zaostajanja i građanske nezrelosti širokih masa.

Ključne riječi: *Realsocijalizam, 'ubrzanje istorije', prvobitna akumulacija, Istočni blok, Zapadne zemlje, savremene društvene promjene, 'Treći put'.*

THE 'TWILIGHT' OF NEOLIBERALISM

Abstract

Major unpredictable and unprecedented events in recent decades have significantly changed the contemporary social structures of industrialism. However, such changes were not met with appropriate responses in and from Western countries. Thus they imposed their lagging behind programs and failed economic policies on the countries of the former Eastern Bloc as an alternative to the fading real socialism. Instead of accepting these countries as partners in opening new perspectives of *'accelerated history'*, Western countries supported the right-wing forces of the countries of former real socialism, placing them in a dependent position and social development of the early stages of capitalism.

Such major changes in social development emphasize the importance and the role of creative scientific thoughts, modern social programs, information economy and the role of responsible and competent political activity. Moreover, the role of these forces in the Western Balkans becomes even more important, knowing that instead of democratic processes, *stubbornness* (that (s)he from other 'religious camp' must not come to power) instead of competence, are the main means of gaining power and exploiting social backwardness and civic immaturity of broad masses.

Key words: *Realsocialism, 'acceleration of history', original accumulation, Eastern bloc, Western democracy, contemporary social structural changes, 'Third way'.*

PROMJENA U PRIJELAZU.

Savremena društva prolaze kroz nemirna socio-ekonomska vremena
obilježavana kao '*ubrzanje historije*'.
('Treći Put', Bora Jevtić, 1990.)

Uvod

Krupna nepredvidljiva dogadjanja posljednjih decenija bitno su promijenila savremena društvena ustrojstva industrijalizma. U takvim uslovima krupnih promjena i novih kulturnih vrijednosti iscrpljeni društveni programi razvoja ne donose očekivane rezultate, već pokazuju zaostajanje političkih institucija i nazadnih ekonomskih programa. Ovakvi krupni zaokreti društvenog razvoja naglašavaju značaj i ulogu stvaralačke naučne misli, aktuelnih društvenih programa, informatičke ekonomije i ulogu odgovorne i kompetentne političke aktivnosti.

Debate o krupnim pitanjima sadašnjosti se svode na šta je loše ispalo i koji su bitni elementi društvenog ponašanja doprinijeli društvenim promašajima i političkim slabostima. Politički nemiri i društveno-ekonomske napetosti se produžavaju, ili se pokušavaju riješiti sukobima i neonacističkim programima nazadnih i opasnih prizivanja prošlosti. U takvim uslovima, za opstajanje vladajućih, profiterskih i kriminalnih klika, uski krug mislećih ljudi se marginalizuje, a angažiranje progresivnih društvenih snaga koje ugrožavaju vladajuće hijerarhije, onemogućavaju se po svaku cijenu.

Historijski pretekst

Sukob dva suprotstavljena društvena sistema industrijalizma krajem XX stoljeća, koji je rezultirao padom Istočnog bloka, prividno je pokazao neoliberalizam kao alternativu za društva u previranju. Razvijene zemlje Zapada se angažuju za *'vraćanje u kapitalizam'* u zemljama koje su napustile *'realsocijalizam'*. One nude financijsku podršku uz direktan uslov da u svom razvoju prihvate privatnu tržišnu ekonomiju, politički pluralizam i zapadni oblik demokratije zajedno sa privatizacijom državnih preduzeća. Ekonomski *'eksperti'* zapadnih kapitalističkih zemalja prenose sopstvene prevaziđene liberalističke i ostale promašene programe za rješavanje ekonomskih poteškoća i ostvarivanje privredne stabilizacije na Istoku. Istovremeno zapadne *'demokratije'* podržavaju konsolidaciju integracionih procesa na Zapadu, dok na Istoku udvostručuju napore na sticanju novih tržišta i globalizaciju prevaziđenog ekonomskog sistema.

Međutim uz takve zastarjele ponudbene programe, ove *'nove demokratije'* Centralne Evrope i bivšeg Istočnog bloka, su bile nedorasle asimiliranju naprednijih društveno-ekonomskih dostignuća kapitalizma i da se na tim osnovama otvore najavljivano humaniziranje i civiliziranje društvene egzistencije. Vanredne razmjere strukturnih prilagođavanja, nužnih za savremeni razvoj u zemljama Centralne i Istočne Evrope zahtijevale su stvaranje elementarnih institucija, počev od fiskalnog i monetarnog sistema do legalnog, socijalno-zdravstvenog i održivog ekonomskog sistema zajedno sa raspolaganjem obimnih proizvodnih i investicionih kapitala. To jest, u tim su zemljama prije svega nedostajale osnovne društveno-ekonomske (infra)strukture čak i za takav razvoj kakav je nametan izvana. Štaviše, ekonomska istorija i analiza ne poznaje retrogradne društvene preobražaje od socijalizmu ka liberalizma ili ranom kapitalizmu.

'Treći put'

Umjesto prihvaćanja ovih zemalja kao partnera u otvaranju novih perspektiva *'ubrzane istorije'*, zemlje Zapada podražavaju desno-orijentisane snage zemalja bivšeg realsocijalizama, postavljajući ih u zavisni položaj i društveni razvoj ranih faza kapitalizma, to jest, prvobitne akumulacije. Tako su, svojom programskom uskošću, zasnovanoj na sopstvenom profiterskom opstajanju po svaku cijenu na vlasti, i upravljačkom nekompetentnošću, *'nove demokratije'* osuđene na neuspjeh, zaostajanje i pozicioniranje na neodrživi status *'izmedju'* (srušenog prethodnog i neuspostavljenog novog društvenog poretka).

U takvim uslovima nužno je bilo uspostavljanje *'lakšeg'* oblika društvene transformacije iz realsocijalizma preko *'prvobitne akumulacije'*, u društva *'izmedju'*, praćena korupcijom, profiterstvom, osiromašenjem srednjeg sloja društva, proširenjem dohodovne nejednakosti, masovne nezaposlenosti, kulturne, moralne i obrazovne degradacije.

Dok se u nekim zemljama neophodna društvena transformacija sprovodila civilnim nemirima, u drugim sa neizgrađenom građanskom sviješću, se pristupilo, ograničenim na susjedne teritorije, ratovima praćenim genocidima, urbicidima, i etničkim čišćenjima civilnog stanovništva. Naravno takvim neonacističkim politikama i propagandama podržanim od crkvenog klera i desnih snaga prethodnih stoljeća, manipulisalo se u svrhu prikrivanja kriminalnih bogaćenja, sopstvenih nesposobnosti upravljanjem i promašenost ekonomskih politika.

U međuvremenu, na Zapadu se sve češće javne diskusije osporavanja liberalizma i imperijalističkog kapitalizma, praćenim urušavanjem javnih financija, poremećajima na svjetskim berzama, i anemičnim privrednim kretanjima. Neuspjesi liberalizma i realsocijalizma istorijski su predstavljali rezultat iscrpljenih mogućnosti daljeg razvoja društvenih sistema industrijalizma.

Međutim, sve je to pripremilo osnove za *'treći put'* koji je pokazao mogućnosti *'socialkapitalizma'*, i spovodjenje nove *'naučne renesanse'* omogućene ostvarenjima savremene naučne misli i tehnološkog napretka XXI-og stoljeća. Pristizanje *'ubrzane istorije'* i ovladavanjem društvenim, ekonomskim i kulturnim zahtjevima društva *'trećeg puta'* je predstavljalo neposrednu obavezu naučnim i progresivnim snagama za šire uključivanje u razradi strateških programskih opredjeljenja napredno-orijentisanog društva.

Ogroman značaj i uloga savremenih naučnih i progresivnih snaga, da otvaraju prostore za brži socio-ekonomski razvoj društva *'naučnog doba'* još više je naglašena u doba globalnih katastrofalnih pandemija, klimatskih promjena i širenja ultra-konzervativnih snaga (D. Trump u Americi, J. Bolsanaro u Brazilu ili Modi u Indiji).

Staviše uloga ovih snaga u zemljama Zapadnog Balkana je imperativ znajući da umjesto demokratskih procesa, ***inat*** je (*da ona(j) iz onog 'religijskog kampa' ne dođe na vlast*) umjesto kompetentnosti, glavna poluga osvajanja vlasti i iskorištavanja društvenih zaostajanja i građanske nezrelosti širokih masa.

Bibliografija:

CHOMSKI, N. (2006), ***Failed States***, Owl Books, New York. USA; CHOMSKI, N. AND ANCHAR, G. (2007), Perilous Power, Penguin Books, England, UK; JEVTIC, B. (1990), ***Treci Put***, privatno izdanje. Beograd, Srbija; KAKU, M. (2011), ***Physics of the Future***, Penguin Books, England, UK.

SOCIALISM
SOCIALISM

CAPITALISM
CAPITALISM